

Kommittédirektiv

Utvärdering av handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna 2006–2009

Dir.
2009:118

Beslut vid regeringssammanträde den 17 december 2009

Sammanfattning

En särskild utredare ska utvärdera regeringens nationella handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009 (skr. 2005/06:95). Utredaren ska utvärdera handlingsplanens genomförande och resultat samt med utgångspunkt från utvärderingen lämna rekommendationer inför det fortsatta systematiska arbetet med mänskliga rättigheter på nationell nivå. Utvärderingen ska även innehålla en bedömning av metod och process i samband med handlingsplanens tillkomst samt dess utformning och innehåll.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2010.

Bakgrund

I slutdokumentet från FN:s världskonferens om mänskliga rättigheter i Wien 1993, uppmanas stater att anta nationella handlingsplaner om mänskliga rättigheter för att bland annat stärka skyddet för de mänskliga rättigheterna. Genom den första nationella handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna (skr. 2001/02:83) lade regeringen grunden för ett mer samlat synsätt på frågor om mänskliga rättigheter i Sverige.

Handlingsplanen utvärderades 2005. Regeringen presenterade i april 2006 den andra nationella handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna 2006–2009 (skr. 2005/06:95). Handlingsplanen innehåller 135 olika åtgärder som syftar till att

stärka skyddet för de mänskliga rättigheterna på nationell nivå. Fokus i handlingsplanen ligger på skydd mot diskriminering.

Åtgärderna syftar till att staten ska utveckla genomförandet av de mänskliga rättigheterna i såväl den externa som interna verksamheten i uppfyllandet av Sveriges folkrättsliga åtaganden för de mänskliga rättigheterna. Målet är att frågorna ska integreras i myndigheternas verksamhet.

Exempel på åtgärder på nationell nivå är uppdrag till myndigheter när det gäller frågor om mänskliga rättigheter. Vissa länsstyrelser har t.ex. fått i uppdrag att utbilda sin personal i mänskliga rättigheter, ta fram och genomföra handlingsplaner för mänskliga rättigheter m.m. Detta arbete har under 2008 i vissa delar utvärderats av Statskontoret.

Kommuner och landsting har en viktig roll och ett stort ansvar för att Sverige fullföljer sina åtaganden när det gäller mänskliga rättigheter och flera av åtgärderna i handlingsplanen fokuserar på denna roll.

Den interdepartementala arbetsgrupp för mänskliga rättigheter som inrättades 2006 (Arbetsgruppen för mänskliga rättigheter, Ju2006:E, tidigare Ju2000:M) har enligt handlingsplanen bland annat i uppgift att följa upp genomförandet av handlingsplanen och redovisa detta i samband med att giltigheten löper ut årsskiftet 2009/2010. Denna redovisning kommer att bli en faktaredovisning och kommer inte att innehålla någon värdering av åtgärderna och hur dessa har genomförts.

Regeringen bjöd i enlighet med åtgärd 133 i handlingsplanen in de referensgrupper som deltagit vid framtagningen av handlingsplanen till ett halvtidsseminarium för att stämma av och diskutera genomförandet av handlingsplanen.

Arbetet för regeringens långsiktiga mål, att uppnå full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige, måste pågå ständigt. Utvecklingen av det internationella regelsystemet om de mänskliga rättigheterna, liksom förändrade samhällsförhållanden på nationell nivå, gör att också nya frågor och problem uppstår som kräver nya åtgärder för att Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter ska uppnås.

Behovet av en utvärdering

Av FN:s handbok om nationella handlingsplaner för de mänskliga rättigheterna framgår att en utvärdering av handlingsplanen bör genomföras och att den inte bara bör granska och se om uppställda mål och resultat har uppnåtts utan också se till handlingsplanens bredare uppgift och uppdrag.

Regeringen anordnade i december 2008 en internationell konferens om systematiskt arbete med mänskliga rättigheter. I samband med denna konferens lämnade Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter en rad olika rekommendationer avseende systematiskt arbete med mänskliga rättigheter. En av dessa rekommendationer behandlar vikten av att genomföra en oberoende utvärdering av en nationell handlingsplan för mänskliga rättigheter.

Av den tidigare nämnda utvärderingen som utfördes av Statskontoret framgår bl.a. att länsstyrelsernas arbete med att ta fram handlingsplaner hos flertalet av länsstyrelserna inte tillräckligt systematiskt följts upp för att man ska kunna avgöra i vilken mån planerna har påverkat deras arbete med mänskliga rättigheter.

Resultatet från utvärderingen av den första handlingsplanen kom att utgöra ett mycket värdefullt material vid utarbetandet av den andra handlingsplanen. En ny utvärdering kommer att bidra till öppenheten kring och förtroendet för regeringens arbete med frågor om mänskliga rättigheter. Därför är det viktigt att även genomföra en utvärdering av den andra nationella handlingsplanen.

Även själva processen med att formulera handlingsplanen är viktig eftersom en väl genomförd probleminventering och prioriteringsdiskussion kan bidra till ett intensifierat offentligt samtal om mänskliga rättigheter, mobilisera olika aktörer kring prioriteringarna på området samt bidra till bättre samordning av arbetet för att uppnå det långsiktiga målet om full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige.

Det primära syftet med utvärderingen är att ge ett bra underlag för regeringens fortsatta systematiska arbete med frågor om mänskliga rättigheter.

Utförandet av uppdraget

En särskild utredare ska utvärdera regeringens nationella handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009 (skr. 2005/06:95). I uppdraget ingår följande delar:

- att utvärdera hur åtgärderna i handlingsplanen genomförts med fokus på vilka metoder som använts samt val av aktörer,
- att utvärdera såväl handlingsplanens långsiktiga som kortsiktiga resultat,
- att undersöka hur bl.a. myndigheter har lagt upp arbetet med de olika uppdragen om mänskliga rättigheter som följer av handlingsplanen, och om dessa uppdrag har påverkat deras arbete med frågorna,
- att bedöma vilka styrformer som får mest genomslag i arbetet med att långsiktigt utveckla arbetet med dessa frågor, och
- att med utgångspunkt från utvärderingen dra slutsatser och lämna rekommendationer inför regeringens fortsatta systematiska arbete med mänskliga rättigheter på nationell nivå.

Goda exempel med relevans för handlingsplansarbete från andra länder eller internationella organisationer på samarbetsmekanismer mellan den statliga, regionala och lokala nivån kan vara av intresse. Relevans, resurseffektivitet, ägandeskap, delaktighet, hållbarhet, inverkan, räckvidd samt samordning är bedömningskriterier som ska ingå i utvärderingsarbetet.

Utvärderingen ska även innehålla en bedömning av metod och process i samband med handlingsplanens tillkomst samt av handlingsplanens utformning och innehåll.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska se över vilka finansiella konsekvenser eventuella förslag kan ge och även lämna förslag till finansiering.

Samverkan och redovisning av uppdraget

Utredaren ska i arbetet samverka med relevanta aktörer inom referensgrupperna, Sveriges Kommuner och Landsting samt de som insatserna riktat sig mot. Utredaren ska också ha kontakt med Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige.

Redovisning

Uppdraget ska redovisas skriftligen senast den 31 december 2010.

(Integrations- och jämställdhetsdepartementet)